

Elliniki •
Gnomi
C U L T U R E

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΝΩΜΗ • ΕΝΘΕΤΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2015

ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΕΙ Η ΕΥΡΩΠΗ; ΠΟΙΑ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ;

Γράφουν: Δημήτρης Τσαρδάκης, Κώστας Βεργόπουλος, Ξενοφών Κοντιάδης,
Αθανάσιος Παπανδρόπουλος, Κώστας Λάμπος, Φάνης Ζουρόπουλος

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Χριστόφορος Κάσδαγλης, Πέτρος Μάρκαρης, Δημήτρης Στεφανάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ: **Αποστόλης Ζώνης**

CULTURE

«Παραμένει ανάρμοστη η σχέση μας»

Γράφει ο **Κώστας Βεργόπουλος***

«Η σχέση της χώρας μας με την Ευρώπη παραμένει ανάρμοστη και μάλιστα περισσότερο σήμερα από ό,τι στο παρελθόν. Αυτό οφείλεται όχι τόσο στην ίδια την σχέση καθαυτή, αλλά στην ανωφελητή και αντιπαραγωγική διαχείριση της από τις ευρωπαϊκές αρχές. Εάν η Γερμανία συνεχίζει να τιμωρεί ό,τι αποκλίνει από αυτήν, τότε πολύ σύντομα θα βρεθεί μόνη της, ακόμη και η δυτική πλευρά της θα αποκηρύξει την

ανατολική, ο Βορράς τον Νότο και ο Νότος τον Βορρά. Οι διαφορές και αποκλίσεις διατηρούνται μέχρι σήμερα στην Ευρώπη των 19 χωρών, η οποία περιλαμβάνει ισάριθμα διαφορετικά και αποκλίνοντα συστήματα εργασιακών σχέσεων. Ωστόσο, οι υπάρχουσες αποκλίσεις δεν συνιστούν επαρκή λόγο για την αποδόμηση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Όπως στην Αμερική, η ύπαρξη πλεονίων και αποκλίνοντων εθνικών υποσυστημάτων εμπλουτίζει την Ευρωπαϊκή Ένωση και δεν αποτελεί αιτία διαζυγίου ούτε αποχωρισμού με καμιά από τις χώρες που μετέχουν αυτής. Υπό τον όρο φυσικά

της αλληλεγγύης μεταξύ των περιοχών που την συναπαρτίζουν και την συγκροτούν. Εάν σήμερα η Γερμανία ακολουθεί εγωϊστική πολιτική και επιρρίπτει το κόστος της προσαρμογής στους αδύναμους εταίρους της, αυτό δεν σημαίνει διόλου ότι ο συντονισμός μεταξύ των εταίρων δεν είναι σε θέση να αποκαταστήσει μια εκ διαμέτρου αντίθετη πολιτική, προς όφελος του συνόλου των μετεχόντων στο ευρωπαϊκό εγχείρημα.

► ***Ο Κώστας Βεργόπουλος είναι συγγραφέας και ομότιμος καθηγητής σε Πανεπιστήμιο του Παρισιού**

«Η Ανθρωπότητα, η Ευρώπη και η Ελλάδα στο σταυροδρόμι του 21ου αιώνα»

Γράφει ο **Κώστας Λάμπος***

«Η Ευρώπη, ο κόσμος γενικότερα, είναι φανερό ότι, με τη σημερινή του ολιγαρχική αρχιτεκτονική που διασπά τις κοινωνίες και την ανθρωπότητα συνολικά στους ελάχιστους ευημερούντες και στους πολλούς καταπιεζόμενους και δυστυχούντες και υπό την καθοδήγηση του, επιμελώς κρυπτόμενου πίσω από κυβερνήσεις αχυρανθρώπων, σκληρού πυρήνα της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης, ο οποίος αποτελείται από μερικές δεκάδες παγκόσμιας εμβέλειας διοικηόμενους οικονομικούς ομίλους, οδηγείται στην καπιταλιστική βαρβαρότητα χαρακτηριστικά της οποίας είναι:

* η ακραία όξυνση των ανισοτήτων,

* η γενίκευση των καταστροφικών πολέμων,

* η μη αναστρέψιμη καταστροφή της Φύσης και

* η προϊούσα ερημοποίηση του πλανήτη και η συνεχώς διευρυνόμενη φτωχοποίηση και εξαθλίωση της αποφασιστικής πλειοψηφίας των κατοίκων του.

Όλα αυτά έχουν ως αφετηρία τους το καπιταλιστικό σύστημα της κοινωνικής ανισότητας, το οποίο βεβαίως δεν είναι ένα φυσικό φαινόμενο, ούτε και η μοίρα της ανθρωπότητας, αλλά ένα οικονομικό σύστημα που επιβλήθηκε και συντηρείται με τη βία των θεσμών της ατομικής ιδιοκτησίας πάνω στα μέσα παραγωγής, της εξαρτημένης εργασίας και των δομών της εμπορευματικής παραγωγής με σκοπό τη μεγιστοποίηση του ατομικού κέρδους και των λειτουργιών του ανταγωνισμού που οδηγούν σε πόλεμο όλων εναντίον όλων και στο «ο θάνατός σου ή ζωής μου».

Αυτό το οικονομικό σύστημα δεν είναι αφηρημένη έννοια, αντίθετα έχει το πρόσωπο, το όνομα και τη διεύθυνση των μερικών δεκάδων πολυεθνικών συγκροτημάτων που ελέγχουν την παγκόσμια οικονομία. Η Ελλάδα βρίσκεται σταθερά στο στόχαστρο όλων των σκοταδιστικών και αντιδραστικών δυνάμεων της ιστορίας και σήμερα ιδιαίτερα του σκληρού πυρήνα της παγκοσμιοποίησης του κεφαλαίου, γιατί στο κοσμοθεωρητικό DNA της διαχρονικής Ελλάδας, βρίσκεται ανεξίτηλα χαραγμένος ο ανθρωπισμός, όπως τον διακήρυξε ο Πρωταγόρας «πάντων πραγμάτων μέτρον άνθρωπος» και χιλιάδες χρόνια τον υπερασπίστηκαν οι Έλληνες ενάντια σε κάθε κατακτητή, προστάτη και ηγεμόνα, ενάντια στη βαρβαρότητα που θέλει το κέρδος πάνω από τον άνθρωπο. Και επί πλέον γιατί η γεωστρατηγική σημασία της Ελλάδας, ως το σημείο συνάντησης Βορά-Νότου και Ανατολής Δύσης, αποτελεί κλειδί για τον έλεγχο της ευρύτερης περιοχής, αλλά και γιατί αποτελεί μια από τις πιο προικισμένες από την ιστορία, αλλά και από τη φύση γηινές του πλανήτη, με το μεσογειακό κλίμα και με τον στρατηγικής σημασίας ορυκτό πλούτο όπως το ουράνιο, ο βωξίτης, ο λιγνίτης, ο χρυσός, το νικέλιο, το μαγγάνιο, το μαγγάνιο, το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο και τόσα άλλα σημαντικά μεταλλεύματα, άκρως απαραίτητα για τους σύγχρονους μνηστήρες της παγκόσμιας ηγεμονίας.

Οι λαοί των χωρών της Ευρώπης επέλεξαν μια κοινή πορεία προς το μέλλον για να αποκλείσουν κάθε επιστροφή στο παρελθόν τους

και ιδιαίτερα στους δυο τελευταίους καταστροφικούς αιώνες και ανάγκασαν τις κυβερνήσεις τους να προχωρήσουν σε διαδικασία οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης που σταδιακά πήρε τη σημερινή μορφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως το ευρωπαϊκό κεφάλαιο υπό την κηδεμονία του «νεογερμανισμού» και ως τμήμα του παγκοσμιοποιημένου κεφαλαίου υπονομεύει αυτή την επιλογή των ευρωπαϊκών λαών και αντί για την οικονομική και κοινωνική σύγκλιση που οφείλει να καταλήξει στις Ενωμένες Αμεσοδημοκρατικές Πολιτείες της Ευρώπης, προωθεί την διάσπαση των χωρών μελών της Ε.Ε. σε βόρειες πλεονασματικές και πλούσιες και σε νότιες ελλειμματικές και φτωχίες, σε Ευρώπη των πολλών ταχυτήτων που αργά ή γρήγορα θα καταλήξει στην επιδιωκόμενη από τις Ενωμένες Πολιτείες Αμερικής διάλυση της Ε.Ε., παράλληλα με την επιδιωκόμενη υποταγή της Ρωσίας και της Κίνας για να ανοίξει ο δρόμος για την βορειοαμερικανική παγκόσμια ηγεμονία και την ολοκλήρωση της καπιταλιστικής βαρβαρότητας.

Μπροστά σ' αυτόν τον κίνδυνο οι ευρωπαϊκοί λαοί, με την έννοια των δυνάμεων της Εργασίας, της Επιστήμης και του Πολιτισμού, οφείλουν να προχωρήσουν στην άμεση συνεργασία για τη συγκρότηση και την εγκαθίδρυση ενός πανευρωπαϊκού αντικαπιταλιστικού, αντιηγεμονικού οράματος, που θα αλλιάξει την πορεία και την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συνακόλουθα την προοπτική ολόκληρης της ανθρωπότητας, αφήνοντας πίσω τους τον αμερικανισμό, τον «πολιτισμό του θανάτου», όπως και κάθε ηγεμονισμό, για να ανοίξει οριστικά ο δρόμος για έναν καλύτερο κόσμο, τον κόσμο της οικονομικής-κοινωνικής ισότητας, της Άμεσης Δημοκρατίας με περιεχόμενο την αταξική κοινωνία και τον οικουμενικό Ουμανισμό.

Άλλη εναλλακτική λύση δεν υπάρχει, όπως και δεν υπάρχει χρόνος για άλλες νέες ψευδαισθήσεις περί 'αριστερής διαχείρισης' του καπιταλισμού, που αρχίζουν να δίδονται αντιμνημονιακά, πρωτοποριακά, ριζοσπαστικά, επαναστατικά σοσιαλδημοκρατικά, ή τριτοταρτοδιεθνιστικά προτάγματα και όταν πάρουν, μέσω της παραπλάνησης των εργαζόμενων κάποια δοτή και περιορισμένη εξουσία, καταλήγουν ως εξουσιαστικά φασιστικά, ναζιστικά και ολοκληρωτικά τάγματα εφόδου και υποδομή των επιμέρους κοινωνιών και της ανθρωπότητας συνολικά. Αυτή η οργανωμένη από τη φύση της πρέπει να σταματήσει για να συνεχίσει η ανθρωπότητα να δημιουργεί τον πολιτισμό που της αξίζει, τον πολιτισμό της κοινωνικής ισότητας, της καθολικής ευημερίας και της πραγματικής ελευθερίας και δημοκρατίας, όπως μπορούν να τον εγγυηθούν οι σύγχρονες επιστήμες και η σημερινή τεχνολογία, αν απελευθερωθούν από τη δουλεία του κεφαλαίου και περάσουν στον έλεγχο της αυτοδιευθυνόμενης κοινωνίας-ανθρωπότητας.

Και αν όχι τώρα, πότε; Αν όχι στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και παντού, πού; Και αν όχι Εμείς, ποιοί θα τολμήσουν να σπάσουν τις αλυσίδες που χάλκευσαν και χαλκεύουν καθημερινά τα σκοταδιστικά και τα εξουσιαστικά ιερατεία για την ανθρωπότητα και τον πολιτισμό της;»

► *** Ο Κώστας Λάμπος, είναι συγγραφέας, πανεπιστημιακός, διδάκτορας της Σχολής Οικονομικών Επιστημών του FREIE UNIVERSITÄT BERLIN.**

«Η ΕΕ μετατρέπεται ραγδαία σε ολιγαρχικό μόρφωμα»

Γράφει ο **Ξενοφών Κοντιάδης***

«Η μεταβίβαση κυριαρχικών αρμοδιοτήτων από τα εθνικά κράτη στα ενωσιακά όργανα υπήρξε δυσανάλογη σε σύγκριση προς την ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών της Ένωσης. Η ασύμμετρη διεύρυνση της οικονομικής ενοποίησης σε σχέση με την πολιτική και κοινωνική ενοποίηση είχε ως αποτέλεσμα

εξαιρετικά κρίσιμες αποφάσεις να λαμβάνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με διαδικασίες ελλειμματικής δημοκρατικής νομιμοποίησης. Αυτή η εξέλιξη αποκτά ακόμη πιο εμφανή χαρακτηριστικά στο πλαίσιο της νομισματικής ένωσης, όπου τα κράτη εκχώρησαν ένα σημαντικό εργαλείο άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής. Ταυτόχρονα μεταμορφώνεται η θεσμική αρχιτεκτονική της ΕΕ, καθώς ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποδεικνύεται ότι σε συνθήκες κρίσης εξασθενεί. Αν και εξ ορισμού αδιαφανής και γραφειοκρατική, η Κομισιόν συγκροτούσε ένα θεσμικό αντίβαρο έναντι του Συμβουλίου. Μέσα στην τελευταία διετία η Ευρωπαϊκή Ένωση τείνει να αποκτήσει τα χαρακτηριστικά ολιγαρχικού οργανισμού. Όσο βαθιάει η κρίση, όσο πιο αναποτελεσματικές αποδεικνύονται οι παρεμβάσεις για τη χαλιναγώγηση των αγορών, όσο πιο ανεπαρκείς κρίνονται οι Ευρωπαίοι ηγέτες, τόσο βαθιάει η απροκάλυπτη περιφρόνηση για τη διασφάλιση δημοκρατικών εγγυήσεων. Οι αποφάσεις λαμβάνονται ύστερα από άτυπες διαβουλεύσεις της Γερμανίδας καγκελάρου και του Γάλλου προέδρου, και εγκρίνονται με μεθόδους επιβολής ισχύος.

Οι περίφημες διαπραγματεύσεις, τα "τελετουργικά" και οι αβρότες που ακολουθούνταν στις Συνόδους Κορυφής έχουν αντικατασταθεί από εκβιασμούς και ειρωνείες. Όταν οι εθνικές πολιτικές ηγεσίες άπραγες αναμένουν να τους ανακοινωθούν οι αποφάσεις του ευρωπαϊκού Διευθυντηρίου για το εύρος της χρεοκοπίας και του κουρέματος, την παραμονή ή μη στο ευρώ, το είδος της επιτήρησης/εποπτείας, τα όρια της εσωτερικής υποτίμησης, τη διεξαγωγή ή μη δημοψηφίσματος, τότε κάτι σάπιο υπάρχει στο βασίλειο της Ευρώπης, που δυναμιτίζει το ίδιο της το μέλλον. Η ΕΕ μετατρέπεται ραγδαία σε ολιγαρχικό μόρφωμα, όπου οι έννοιες τόσο της δημοκρατίας όσο και της κοινωνικής συνοχής ευτελιζονται. Μια τέτοια Ευρώπη λειτουργεί απωθητικά για τους λαούς και τα κράτη που την απαρτίζουν. Αργά ή γρήγορα θα διασπαστεί σε απλές ζώνες ελεύθερων οικονομικών συναλλαγών».

► *** Ο Καθηγητής Ξενοφών Κοντιάδης, είναι Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου.**

CULTURE

«Έχουμε ανάγκη από ένα νέο παραγωγικό μοντέλο»

Μιλάει ο συγγραφέας και δημοσιογράφος Χριστόφορος Κάσδαγλης

«Τα μεγάλα ΜΜΕ κινούνται στο όριο της επιβίωσης ή βρίσκονται ήδη κάτω απ' αυτό. Υπερχρέωση, εξάρτηση από τραπεζικά και πολιτικά κέντρα, αναξιοπιστία, χαμηλή ποιότητα. Με μια λέξη: αδιέξοδο. Το επόμενο διάστημα θα δούμε πανίσχυρα κάποτε ΜΜΕ να συρρικνώνονται, ακόμα και να οδηγούνται σε οριστικό κλείσιμο». Αυτά, ανάμεσα σε άλλα, ο δημοσιογράφος και συγγραφέας **Χριστόφορος Κάσδαγλης**. Ο Χριστόφορος Κάσδαγλης έχει δουλέψει σε εφημερίδες, σε περιοδικά, στο ραδιόφωνο και στο διαδίκτυο και έχει γράψει επτά βιβλία, μεταξύ των οποίων το «Απολύομαι και τρελαίνομαι», «Η Αριστερά και ο κακός ο λύκος», «Το «Ημερολόγιο ενός ανέργου» (συλλογικό). Αυτή την εποχή εργάζεται για την έκδοση ενός ανεξάρτητου πολιτικού περιοδικού έρευνας και τεκμηρίωσης.

Η συνέντευξη

Πώς κατά την άποψή σας διαμορφώνεται το τοπίο στην ενημέρωση; Η δημοσιογραφία βρίσκεται σε αντιστοιχία με την εικόνα της κοινωνίας;

«Δύσκολη εποχή για πρίγκιπες. Αλλά ναι, θα έλεγα ότι η δημοσιογραφία βρίσκεται, σε γενικές γραμμές, σε αντιστοιχία με την εικόνα της κοινωνίας. Αυτό βέβαια δεν είναι καθόλου ελλειδοφόρο – ούτε για την κοινωνία ούτε για τη δημοσιογραφία...

Τώρα που το καλοσκέφτομαι, πιθανότατα η δημοσιογραφία να βρίσκεται δυο τρία σκαλιά πιο κάτω. Τα μεγάλα ΜΜΕ κινούνται στο όριο της επιβίωσης ή βρίσκονται ήδη κάτω απ' αυτό. Υπερχρέωση, εξάρτηση από τραπεζικά και πολιτικά κέντρα, αναξιοπιστία, χαμηλή ποιότητα. Με μια λέξη: αδιέξοδο. Το επόμενο διάστημα θα δούμε πανίσχυρα κάποτε ΜΜΕ να συρρικνώνονται, ακόμα και να οδηγούνται σε οριστικό κλείσιμο. Βέβαια, αναμένονται κινήσεις που θα οδηγήσουν σε αναδιτάξεις του τοπίου, όπως για παράδειγμα το νομοσχέδιο για τις ραδιοτηλεοπτικές συχνότητες. Αλλά δεν είναι βέβαιο κατά πόσον αυτές οι εξελίξεις θα κατατέίνουν τελικά σε εξυγίανση του χώρου ή σε νέους κύκλους διαπλοκής. Οποσδήποτε βλέπω με πολύ μεγαλύτερη αισιοδοξία την πορεία των περιφερειακών ΜΜΕ, αρκετά από τα οποία κατορθώνουν, ακόμα και μέσα στην κρίση, να επιβιώνουν με σφρίγος και αξιοπρέπεια, και σε αρκετές περιπτώσεις να έχουν βελτιωθεί σημαντικά. Αντίστοιχες κινήσεις εκδηλώνονται σποραδικά και στο κέντρο, κυρίως στο χώρο του διαδικτύου, αλλά όχι μόνο. Είναι η υγιής αντίδραση του κόσμου της δημοσιογραφίας, η οποία κατά κανόνα εκφράζεται πλέον ερήμην των εκδοτών».

Εκτιμάτε πως το μεγαλύτερο πρόβλημα που βιώνουμε ως κοινωνία είναι η ανεργία; Ποια η δική σας άποψη;

«Τα τρία τελευταία χρόνια οι άνεργοι βρίσκονται επίμονοι στο επίκεντρο των ενδιαφερόντων μου, τόσο με τη διαχείριση του κοινωνικού διαδικτυακού πειράματος imerologioanergou.gr όσο και με την έκδοση, το 2014, του συλλογικού βιβλίου «Το Ημερολόγιο ενός ανέργου».

Το μαρτύριο της ανεργίας είναι -και θα εξακολουθήσει να παραμένει για καιρό- το υπ' αριθμόν 1 πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας, ένα πρόβλημα που θα βαθιάει συνεχώς. Όχι μόνο ποσοτικά, αλλά και δομικά. Είναι άλλο πράγμα κάποιος ή κάποια να βρίσκεται έξι μήνες στην ανεργία και άλλο να διανύει τον τέταρτο ή τον πέμπτο χρόνο χωρίς δουλειά. Η κατάσταση περιπλέκεται λόγω της κατεδάφισης του κοινωνικού κράτους, καθώς επίσης και με την εξοντωτική αύξηση των ορίων ηλικίας για συνταξιοδότηση. Πάρα πολλοί εργαζόμενοι και ελεύθεροι επαγγελματίες κινδυνεύουν όχι μόνο να μην ξαναβρούν δουλειά, αλλά και να μην πάρουν κανονική σύνταξη ποτέ. Το χειρότερο είναι ότι μοιάζει να έχει επέλθει μια ισορροπία -ισορροπία του τρόμου, βέβαια-, η οποία βασίζεται στη διατήρηση των εξαιρετικά υψηλών ποσοστών ανεργίας. Η ύπαρξη μιας εκτεταμένης δεξαμενής ανέργων χωρίς πόρους και δικαιώματα, λειτουργεί ως εργαλείο ευστάθειας ολόκληρου του (σαθρού πάντως) οικονομικού στάτους. Ακούγεται κυνικό, αλλά έτσι έχουν τα πράγματα. Πολύ φοβάμαι

δε ότι υπάρχουν στρώματα που αποβλέπουν στη διατήρηση αυτού του στάτους κβο, προκειμένου να διατηρήσουν τη σχετική κοινωνική τους θέση, με μειωμένα έστω τα «κεκτημένα» τους. Αυτά τα στρώματα όχι μόνο δεν θα συναινούν στις θυσίες που απαιτούνται για να αναστραφεί η ζοφερή κατάσταση της ανεργίας, αλλά ενόψει μιας τέτοιας προοπτικής ενδέχεται και να αντιδράσουν. Αν συνυπολογίσουμε ότι μέρος αυτών των στρωμάτων στηρίζουν την Αριστερά, η οποία θα έπρεπε, φύσει και θέσει, να είναι ο φορέας αυτής της αναστροφής, δεν μπορούμε να είμαστε αισιόδοξοι».

Πως βλέπετε την Αριστερά και την εξουσία; Αριστερά είναι να ικανοποιεί τις ανάγκες των πολιτών με προσαρμογή στις απαιτήσεις του συγκεκριμένου οικονομικού μοντέλου λειτουργίας της κοινωνίας;

«Ασφαλώς δεν έχω στο μυαλό μου μια Αριστερά η οποία αναβάλλει τη λύση όλων των προβλημάτων σε ένα απύματο μέλλον, όταν η εργατική τάξη και οι σύμμαχοί της θα έχουν έρθει, με κάποιον τρόπο, στην εξουσία. Μια τέτοια Αριστερά είναι κατά τη γνώμη μου κοινωνικά και πολιτικά άχρηστη. Η Αριστερά στην οποία πιστεύω ή, πιο σωστά, η Αριστερά στην οποία αποβλέπω, αντιμετωπίζει την αριστερή διακυβέρνηση ως μοχλό ανάσχεσης των νεοφιλελεύθερων πολιτικών, και ταυτοχρόνως ως ευκαιρία να δοκιμαστούν με θετικό τρόπο εναλλακτικά παραδείγματα κοινωνικής οικονομίας και ανασυγκρότησης της δημόσιας σφαιρας. Το θέμα είναι ότι η Αριστερά βρέθηκε στην εξουσία με τους χειρότερους δυνατούς όρους. Ίσως βέβαια να μην μπορούσε να γίνει κι αλλιώς, αφού η κρίση και η αποδόμηση του παλιού πολιτικού συστήματος ήταν οι καταλύτες της εμφάνισής της στο πολιτικό προσκήνιο. Για μένα, ωστόσο, αυτό που θα μετρήσει τελικά, και σε καμία περίπτωση δεν το έχουμε δει ακόμα, θα ήταν ένα άλλο πλαίσιο διακυβέρνησης, αλλαγές στην παιδεία, στην υγεία, στον κρατικό μηχανισμό, στον τρόπο άσκησης της ίδιας της πολιτικής. Αλλαγές ποιτικές, που στο κάτω κάτω δεν κοστίζουν απαραίτητα σε χρήμα, αλλά θα μπορούσαν να αποτελέσουν σημαντικό αντιστάθμισμα για όλες τις οικονομικές περιπέτειες που ζούμε. Παραδείγματος χάριν, η Αριστερά θα έπρεπε να είναι σε θέση να πείσει ότι θα θεματοποιήσει δραστηρικώς την παραπαιδεία και το φακέλακι. Ίσως όχι αμέσως, αλλά μέσα από μια συγκροτημένη πορεία. Αν δεν μπορεί να ακτινοβολήσει αυτή την πεποίθηση, αν δεν μπορεί να πραγματοποιήσει τα πρώτα πειστικά βήματα που θα δώσουν το σινιάλο και θα προειδεάσουν την κοινωνία ότι εδώ υπάρχει η πολιτική βούληση, αλλά και η μέθοδος και το σχέδιο, τότε δεν πάμε πουθενά. Σ' αυτά τα θέματα η πρώτη περίοδος της αριστερής διακυβέρνησης δεν δικαιώθηκε. Τώρα πρέπει να επιτύχει εκεί όπου απέτυχε. Δεν ξέρω αν και πώς θα μπορέσει αυτό να το καταφέρει».

Υπάρχει άλλος δρόμος, ο οποίος όμως θα προσφέρει αυτά που επιθυμεί ως ένα βαθμό η κοινωνία;

«Να, αυτό ακριβώς ήθελα να υπαινιχθώ. Υπάρχει ο εύκολος δρό-

μος του εθνολαϊκισμού, των φραστικών συγκρούσεων με την αντιπολίτευση, των εξεταστικών επιτροπών και των δημόσιων καταγγελιών και λοιπών λαϊκών υπερθεαμάτων. Δεν συναινών σε μια τέτοια προοπτική. Πιστεύω ότι απαιτείται μια επίμονη προσπάθεια εφαρμογής αριστερών μεταρρυθμίσεων, να γίνουν πράγματα που ακόμα κι αν άλλαζε κυβέρνηση οι επόμενοι δεν θα μπορούσαν να τα πάρουν εύκολα πίσω, να εφαρμοστεί τολημηρή αποκέντρωση, η γραφειοκρατία να υποκύψει στο δημόσιο συμφέρον, να καμφθεί κάτω από ένα κύμα αλλαγών που θα δίνουν δικαιώματα τόσο στην κοινωνία όσο και στον δημόσιο υπάλληλο, που θα αντιστρέψουν τη λογική του πελατειακού κράτους και θα εμπνεύσουν ένα άλλο μοντέλο, φιλικό και αποτελεσματικό. Κάπως έτσι θα έρθει και η ανάπτυξη. Με σχέδιο, αλλά και με προοπτική κοινωνικής απόδοσης. Με έμφαση όχι τόσο στο ατομικό κέρδος όσο στην κοινωνική ωφέλεια.

Θα πω ένα παράδειγμα για να γίνω πιο κατανοητός. Έχουμε ανάγκη από ανάπτυξη. Ακόμα πιο πολύ, όμως, έχουμε ανάγκη από ένα νέο παραγωγικό μοντέλο που να ανταποκρίνεται στις ιδιαιτερότητες της χώρας και να την εντάσσει στον πανευρωπαϊκό καταμερισμό εργασίας, αξιοποιώντας τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Σ' αυτό υστερούμε διαχρονικά, ενώ και τα μνημόνια δυσχεραίνουν το πρόβλημα, καθώς αναπαράγουν συστηματικά την ύφεση. Πρέπει ωστόσο να επιμελούμε στην επεξεργασία αυτού του νέου παραγωγικού μοντέλου, το οποίο δεν μπορεί παρά να ενθαρρύνει τις ιδιωτικές επενδύσεις, ξένες και εγχώριες. Αν τώρα μπορέσουμε παράλληλα να ημιδοτήσουμε τον κοινωνικό τομέα της οικονομίας, να δώσουμε τη δυνατότητα στους εργαζομένους να λειτουργήσουν συνεργατικά τις επιχειρήσεις που κλείνουν, τόσο το καλύτερο - έχουμε κινηθεί ραγδαία προς τον στρατηγικό στόχο της Αριστεράς, που είναι ν' αλληλέν βραχυτέρα τις παραγωγικές σχέσεις, στο πλαίσιο ενός μικτού οικονομικού συστήματος. Τέτοιες ιδέες υπάρχουν στο κυβερνητικό πρόγραμμα. Το θέμα είναι ότι έχουμε χορτάσει από δηλώσεις, προγραμματικές ή μη. Πρέπει να δούμε και πράξεις. Ξέρω ότι είναι δύσκολο, σαν να θέλεις να περάσεις ολόκληρη την κοινωνία από το κεφάλι της βελόνας. Αλλά η Αριστερά είναι για το δύσκολο, αλλιώς δεν έχει λόγο να παραμείνει στην εξουσία».

Εκτιμάτε πως ο καπιταλισμός έχει φτάσει στα όριά του; Ή εκ νέου θα βρει τρόπους να ξεφύγει;

«Θα έλεγα ότι η ερώτηση με υπερβαίνει. Δεν είμαι ο Κρούγκμαν, ούτε ο Πικέτι. Δεν είμαι καν ο... Βαρουφάκης. Θα ήθελα αλλιώςτε να σας θυμίσω πόσες φορές αριστεροί αναλυτές έχουν προαναγγείλει το τέλος του καπιταλισμού και έχουν -όπως υπαινίσσεται και η ερώτησή σας- διαψευστεί, σαν κάτι φανατικούς θρησκόληπτους που προφητεύουν κάθε λίγο και λιγάκι τη Δευτέρα Παρουσία. Ε, λοιπόν, θα τολημώσω να πω πως όχι, ο καπιταλισμός φλερτάρει μεν με τα όριά του, όπως αλλιώςτε φλερτάρει δραματικά και με τα όρια αντοχής του ίδιου του πλανήτη, αλλά έχει ακόμα εφεδρείες, διαθέτει την ηγεμονία και την πρωτοβουλία των κινήσεων. Το ζήτημα είναι να δημιουργούνται αντιστάσεις. Κι ακόμα πιο σημαντικό είναι να συνειδητοποιεί όλο και περισσότερος κόσμος το τι παίζεται, να δικτυώνεται και να αυτοοργανώνεται. Κάπως έτσι θα επέλθει το τέλος του καπιταλισμού, και όχι απλώς μέσα από τις δικές του αντιφάσεις».

Ποια είναι η θέση της χώρας μας σε αυτό το νέο παγκόσμιο γίγνεσθαι;

«Αλλά μια δύσκολη ερώτηση, στην οποία τονίζω ότι δεν χωράνε ατομικές απαντήσεις. Το πώς θα τοποθετηθεί η χώρα στον παγκόσμιο χάρτη θα καθοριστεί μέσα από μια σύνθετη δημόσια συζήτηση, που πρέπει να γίνει συλλογικά, με περίσκεψη, με όλα τα δεδομένα πάνω στο τραπέζι. Είναι μια συζήτηση που κατά έναν παράδοχο τρόπο θα πρέπει να είναι και συναινετική (με την έννοια της ευρύτατης δυνατής συμμετοχής και ενός πλαισίου συνεννόησης επί των αρχών και των στόχων), αλλά ταυτοχρόνως και συγκρουσιακή, δεδομένου ότι τα εναλλακτικά σενάρια περιλαμβάνουν μεγάλα ταξικά διακυβεύματα και αντιθετικές στρατηγικές. Να ένα γόνιμο πεδίο για την άσκηση αριστερής πολιτικής».

CULTURE

«Έχουν διαμορφωθεί δύο Ευρώπες»

Γράφει ο **Δημήτρης Τσαρδάκης***

«Σε κάθε περίπτωση, όπως έχουν σήμερα τα πράγματα, έχουν διαμορφωθεί δύο Ευρώπες, η πλούσια Ευρώπη του Βορρά και η φτωχή Ευρώπη του Νότου (Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ελλάδα). Αυτή η ανομοιογένεια και ανισομέρεια ως προς την διαχείριση του Ευρωπαϊκού πλούτου, αποτελεί ένα εκρηκτικό μείγμα, το οποίο μπορεί να οδηγήσει στη χώρα μας σε απρόβλεπτες εξελίξεις.

Αυτό σημαίνει ότι η πλούσια Ευρώπη του Βορρά (κυρίως Γερμανία και Γαλλία) θα πρέπει να αναθεωρήσουν τις πολιτικές τους έναντι της Ελλάδας.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει κι εμείς ως ελληνική κοινωνία να βάλουμε νερό στο κρασί μας και να αλλάξουμε νοοτροπίες, αν θέλουμε να είμαστε και επί της ουσίας ευρωπαϊκή χώρα.

Πολλές από τις αντιδράσεις κυρίως των συνδικάτων και των διαφόρων συντεχνιών, οι οποίες βλέπουν να χάνουν τα προνόμιά τους, δεν οδηγούν πουθενά. Είναι παρωχημένες και αδιέξοδες. Παραδείγματος χάριν χίλιες απεργίες, διαδηλώσεις και στάσεις εργασίας το χρόνο είναι κάτι το πρωτόγνωρο και κοινωνικο-οικονομικά ζημιογόνο. Επιπλέον είναι αδιανόητο να κλείνουν κάθε τόσο τα σχολεία και τα πανεπιστήμια, προτού μάλιστα να ανοίξουν.

Κατά τη γνώμη μου (αυτό το έχω ξαναπεί) τα σχολεία, τα πανεπιστήμια, τα νοσοκομεία, τα λιμάνια, τα αεροδρόμια, οι εθνικοί δρόμοι, επειδή αποτελούν δημόσια και άρα κοινωνικά αγαθά, δεν πρέπει να κλείνουν ποτέ και για κανένα λόγο. Η δημοκρατία και η κοινωνία κερδίζει όταν οι πολίτες της ενισχύουν και σέβονται τους νόμους και τους θεσμούς.

Η ανομία και η περιφρόνηση των θεσμών αντίθετα, οδηγεί σε κοινωνικά και πολιτικά αδιέξοδα, τα οποία μακροπρόθεσμα

τα πληρώνουν οι ίδιοι οι πολίτες. Σαράντα ένα χρόνια δημοκρατικής διακυβέρνησης της χώρας από την μεταπολίτευση και μετά (1974) φαίνεται πως δεν ήταν αρκετός χρόνος, έτσι ώστε το ελληνικό κράτος να δημιουργήσει ένα στέρεο θεμέλιο οικονομικής ανάπτυξης και μιας πιο δίκαιης κατανομής του εθνικού πλούτου. Φαίνεται ότι για τέσσερις περίπου δεκαετίες υπήρξε μία υπερεκτιμημένη ευφορία, ότι τα πράγματα πηγαιίνουν τόσο καλά, όσο ποτέ άλλοτε στο παρελθόν. Έτσι η ελληνική κοινωνία έζησε το όνειρο της υπερκατανάλωσης, σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα με χρήματα τα οποία ήταν δανεικά κυρίως από τράπεζες. Η οικονομική κρίση που εκδηλώθηκε το 2010, έφερε τα πάνω κάτω».

▶

* Ο κ. Δημήτρης Τσαρδάκης είναι Δρ. Φιλοσοφίας του πανεπιστημίου της Φρανκφούρτης και ομότιμος καθηγητής του πανεπιστημίου Πατρών.

«Πόσο πολιτισμένοι είμαστε;»

Του **Φάνη Ζουρόπουλου***

Στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Αιγίου από όπου αποφοίτησα πριν πολλά χρονιά οι δασκάλες μας, η κυρία Ευρυδίκη και η κυρία Ρήνα μας έβαζαν να φτιάχνουμε πινακίδες από χαρτόνι στα οποία γράφαμε «Η καθαριότητα είναι μισή αρχοντιά» και άλλα παρεμφερή συνθήματα για να εμπειδώσουμε μερικά πράγματα. Αργότερα στο Γυμνάσιο Αρρένων Αιγίου οι καθηγητές μας έμαθαν ότι ο πολιτισμός μιας χώρας είναι ευθέως ανάλογος με την κατανάλωση σαπουνιού στη χώρα αυτή. Σήμερα μπορεί να καταναλώνουμε πολύ σαπούνι, δεκάδες σαμπουάν, αφρόλουτρα και να χρησιμοποιούμε πολυσύνθετα καθαριστικά χώρου, αλλά δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι είμαστε πολιτισμένοι όσο θέλουμε να πιστεύουμε και ειδικότερα σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Και ιδού μία σειρά από δικές μας καθημερινές πράξεις, οι οποίες μόνο ως πράξεις πολιτισμένων ανθρώπων δεν μπορούν να χαρακτηριστούν. Ο κατάλογος δεν είναι ούτε διεξοδικός, ούτε ταξινομημένος. Σίγουρα μπορούν να προστεθούν και άλλα...

Είναι πολιτισμός;

* Όταν πετάμε το κύπελλο του φραπέ, που μόλις ήπιαμε, όπου βρεθούμε.
* Όταν πετάμε το άδειο πακέτο από τα τσιγάρα μας στον δρόμο ή στο πεζοδρόμιο.
* Όταν πετάμε τα σκουπίδια μας έξω από τους κάδους.
* Όταν στα δοχεία της ανακύκλωσης πετάμε οτιδήποτε εκτός από τα υλικά που πρέπει.
* Όταν μετακινούμε τους κάδους σκουπιδιών γιατί δεν θέλουμε να είναι κοντά στην είσοδό μας.
* Όταν αφήνουμε τα σκουπίδια μας στην όμορφη παραλία ή στο πεντακάθαρο δάσος

που μόλις επισκεφθήκαμε.

* Όταν σβήνουμε τα τσιγάρα μας στην άμμο.

* Όταν πετάμε τις πλαστικές σακούλες (που θέλουν άπειρα χρόνια για να διαλυθούν) στη θάλασσα και δημιουργούμε πρόσθετα προβλήματα στο ζωικό κόσμο της θάλασσας.

* Όταν πετάμε τα μιάζα μας, στο κοντινότερο δάσος ή όπου νομίζουμε ότι δεν μας βλέπει κανείς.

* Όταν αφήνουμε τα σπασμένα μπουκάλια είτε στην παραλία είτε στο δάσος με κίνδυνο να τραυματιστεί κάποιος άλλος.

* Όταν αφήνουμε τον σκύλο μας να λερώνει το πεζοδρόμιο.

* Όταν φτύνουμε την τσιχλα μας στο πεζοδρόμιο ή όταν την κολλάμε στους κορμούς των δένδρων.

* Όταν κολλάμε διαφημιστικά ή άλλα αυτοκόλλητα στις πινακίδες της τροχαίας ώστε να μην είναι ορατό το σήμα και να κινδυνεύουν συνάνθρωποί μας ή να μην μπορούν να προσανατολιστούν άνθρωποι που δεν γνωρίζουν την περιοχή.

Είναι Πολιτισμός;

* Όταν οδηγούμε και συνειδητά κλείνουμε τη διασταύρωση, ώστε να μην μπορούν να περάσουν τα άλλα αυτοκίνητα όταν ανάψει το δικό τους πράσινο.

* Όταν παρκάρουμε το αυτοκίνητό μας στα πεζοδρόμια ή κλείνουμε τις διαβάσεις για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

* Όταν σε ένα χώρο στάθμευσης που χωρά δύο αυτοκίνητα, παρκάρουμε το δικό μας με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να μη χωράει άλλο αυτοκίνητο.

* Όταν παρκάρουμε για πέντε (τα οποία μπορεί να γίνουν πενήντα) λεπτά κλείνοντας ένα ξένο ιδιωτικό γκαράζ αδιαφορώντας αν ο ιδιοκτήτης θέλει να μπει ή να βγει από το δικό του γκαράζ.

* Όταν μουντζώνουμε ή βρίζουμε οποιονδήποτε νομίζουμε ότι δεν οδηγεί όπως εμείς θέλουμε.

* Όταν κορνάρουμε μόλις ανάψει το πράσινο και ο μπροστινός μας δεν διαθέτει το ρεφλέξ οδηγού της Formula 1.

* Όταν οδηγούμε το μηχανάκι μας στο αντίθετο ρεύμα κυκλοφορίας και απαιτούμε ο νόμιμος να κάνει μανούβρες για να περάσουμε εμείς.

* Όταν οδηγούμε το μηχανάκι μας ή τη μοτοσυκλέτα μας και έχουμε την απαίτηση όλα τα αυτοκίνητα να μας ανοίγουν τον δρόμο για να περάσουμε.

Είναι πολιτισμός;

* Όταν κάποιος έχει σταματήσει μπροστά μας για να κατεβάσει κάποιον ηλικιωμένο και εμείς δεν έχουμε την υπομονή και κορνάρουμε συνεχώς.

* Όταν οδηγούμε και για «ψύλλου πήδημα» είμαστε έτοιμοι να καβγαδίσουμε με κάποιον άλλο οδηγό.

* Όταν αδειάζουμε το γεμάτο αποσίγαρο τασάκι του αυτοκινήτου μας όπου βρεθούμε.

* Όταν οδηγούμε και πετάμε αναμμένα αποσίγαρο ή χρησιμοποιημένα χαρτομάντιλα από το αυτοκίνητό μας.

* Όταν οδηγούμε με ανοικτά τα παράθυρα του αυτοκινήτου μας και έχουμε τη (συνήθως πολύ κακή) μουσική στη διαπασών, ανεξάρτητα από την ώρα κοινής ψυχίας.

Είναι Πολιτισμός;

* Όταν βρισκόμαστε σε ένα εστιατόριο ή ταβέρνα και συμπεριφερόμαστε σαν να είμαστε μόνοι μας μέσα στον χώρο φωνάζοντας, γελώντας και ενοχλώντας όλους τους υπολοίπους.

* Όταν βρισκόμαστε σε ένα χώρο (συνήθως εστιατόριο) όπου απαγορεύεται το κάπνισμα, να καπνίζουμε χωρίς να σκεφτόμαστε τους άλλους που βρίσκονται στο ίδιο χώρο.

* Όταν βρισκόμαστε σε κάποια ουρά, περιμένοντας να εξυπηρετηθούμε να προσπαθούμε με διάφορα κόλπα να αλλάξουμε τη σειρά μας.

Είναι Πολιτισμός;

* Όταν γράφουμε συνθήματα πάνω σε δημόσια

ή ιδιωτικά κτίρια καταστρέφοντας ξένη περιουσία.

* Όταν γράφουμε συνθήματα ή σχεδιάζουμε ακατάλληπα σχήματα πάνω στις γέφυρες ή όπου αλλού υπάρχουν μεγάλες επιφάνειες και χαλάμε την αισθητική του χώρου.

* Όταν πετάμε μπογιές σε κτίρια πρεσβειών που είναι κοσμήματα για την πόλη μας, γιατί διαφωνούμε με τη στάση των χωρών τους σε κάποιο θέμα.

* Όταν βανδαλίζουμε μνημεία και έργα τέχνης που είναι σε δημόσιους χώρους.

Είναι Πολιτισμός;

* Όταν φοιτητές δεν αφήνουν τα διοικητικά όργανα των Πανεπιστημίων να συνεδριάσουν, γιατί διαφωνούν με τις αποφάσεις τους

* Όταν φοιτητές «χτίζουν» τα γραφεία των καθηγητών τους και τους εγκλωβίζουν μέσα.

* Όταν φοιτητές προπηλακίζουν τους καθηγητές τους γιατί αυτοί κάνουν τη δουλειά τους.

* Όταν φοιτητές δεν αφήνουν άλλους φοιτητές να μπουν στους χώρους των Πανεπιστημίων.

Είναι Πολιτισμός;

* Όταν σε ένα ποδοσφαιρικό αγώνα του ελληνικού πρωταθλήματος ακούγονται τα πλέον εμετικά συνθήματα και γίνονται τα χειρότερα επεισόδια μεταξύ των οπαδών, ενώ οι ίδιοι οπαδοί συμπεριφέρονται σαν αρνάκια στα παιχνίδια για τα ευρωπαϊκά πρωταθλήματα γιατί αυτοί δεν αστεϊεύονται στις ποινές.

Είναι Πολιτισμός;

* Όταν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία διαμορφώνουν την κοινή γνώμη, δεν ασχολούνται (ή ασχολούνται επιφανειακά μέσα στην επικαιρότητα) με κανένα από τα παραπάνω θέματα, προκειμένου να καυτηριάσουν, να επηρεάσουν και να διαπαιδαγωγήσουν τη νεολαία μας.

▶

* Ο Φάνης Ζουρόπουλος είναι τ. πρόεδρος της Ε.Ι.Ε.Τ. και εκτελεστικός πρόεδρος της Ένωσης Ευρωπαίων

CULTURE

«Το ελληνικό πολιτικό σύστημα “κρύφτηκε” από την αρχή πίσω από τα μνημόνια»

Μιλάει ο πολυβραβευμένος συγγραφέας Πέτρος Μάρκαρης

«Ένα μεγάλο τμήμα της ελληνικής κοινωνίας δεν έχει εθιστεί στο να σκέφτεται τις αιτίες που προκάλεσαν τις σημερινές δύσκολες συνθήκες, στις οποίες ζούμε. Της αρκεί να ψάχνει σχεδόν πάντοτε κάποιον υπαίτιο, για να του φορτώσει τα λάθη. Αυτό προέρχεται κυρίως από το έλλειμμα παιδείας. Γι αυτό και η πολιτική αντίληψη αυτού του τμήματος είναι βαθύτατα προσωποπαγής. Δεν ψηφίζει κόμμα, ή πρόγραμμα, ψηφίζει πρόσωπο, δηλαδή ηγέτη, με την ελπίδα ότι αυτός θα τον απαλλάξει από τις δυσκολίες και θα του προσφέρει αυτά που προσδοκά. Εν έτει 2015, σε δημοκρατικό καθεστώς, που αντέχει στην επίθεση της κρίσης, μέσα σε ευρωπαϊκό περιβάλλον, ένα μέρος των πολιτών ψάχνει ακόμα τον ελεήμονα μονάρχη, όχι επειδή οι πολίτες αυτοί είναι απαραίτητα βασιλόφρωνες, αλλά επειδή πιστεύουν ότι ο ελεήμων μονάρχης θα τους απαλλάξει από τα δεινά τους. Ο κατεξοχόν ελεήμων μονάρχης ήταν ο Ανδρέας Παπανδρέου, που μοίραζε αβέρτα τις επιδοτήσεις της τότε ΕΟΚ. Σήμερα βλέπουμε την επανάληψη του φαινομένου στο πρόσωπο του Αλέξη Τσίπρα». Αυτά δηλώνει σήμερα ο πολυβραβευμένος συγγραφέας Πέτρος Μάρκαρης.

Ο Πέτρος Μάρκαρης γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1937. Σπούδασε οικονομικές επιστήμες στην Αυστρία και εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αθήνα το 1964. Εμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα το 1965 με το θεατρικό έργο «Η ιστορία του Αλή Ρέτζο». Μετέφρασε σημαντικά έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας, όπως των Μπρεχτ και Γκαίτε. Το 1995 κυκλοφόρησε το πρώτο του αστυνομικό μυθιστόρημα «Νυχτερινό δεήτιο».

Ο κεντρικός του ήρωας, αστυνόμος Κώστας Χαρίτος, αγαπήθηκε αμέσως από το κοινό και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, κατακτώντας τις πρώτες θέσεις στις πωλήσεις. Τα βιβλία του Πέτρου Μάρκαρη έχουν μεταφραστεί σε 15 γλώσσες και κυκλοφορούν σε 20 χώρες.

Το 2011 του απονεμήθηκαν τα βραβεία «Ρέιμοντ Τσάντλερ» στην Ιταλία και « Πέπε Καρβάλιο» στην Ισπανία.

Το 2013 του απονεμήθηκε το Ευρωπαϊκό βραβείο Αστυνομικού Μυθιστορήματος του περιοδικού POINT στη Γαλλία καθώς και το Μετάλλιο Γκαίτε στη Γερμανία.

Η συνέντευξη

Πως βλέπετε την ελληνική κοινωνία, προς το τέλος του 2015 και εν μέσω ενός νέου πιο σκληρού, όπως δείχνουν τα πράγματα μνημονίου; Έχει κατανοήσει ο ελληνικός λαός τη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρίσκεται;

«Έχει πια κάποια σημασία να κατανοήσει ο ελληνικός λαός την κατάσταση στην οποία βρίσκεται; Έτσι κι αλλιώς τη νιώθει και θα τη νιώθει κάθε μέρα και πιο σκληρά στο πετσί του. Από εκεί και πέρα, όπως έχω υποστηρίξει και παλαιότερα, η ελληνική κοινωνία είναι μια κοινωνία θηλάκων. Ο κάθε θήλακας υπερασπίζεται τον χώρο του σαν εθνική επικράτεια, αδιαφορώντας για τους υπόλοιπους. Ο τεμαχισμός της κοινωνίας σε θήλακες δυσχεραίνει την αντιμετώπιση της κρίσης και επιδεινώνει τις συνέπειες της. Αυτή τη στιγμή ο θήλακας που πλήττεται αδιάκοπα από την αρχή της κρίσης είναι ο θήλακας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα. Αυτός πληρώνει εδώ και μια πενταετία τη λαιπάρα των ισοδύναμων μέτρων, που δεν είναι παρά φόροι. Αυτός πληρώνει τώρα και τον έλεγχο κεφαλαίων. Αντίθετα, ο θήλακας του

Δημοσίου κατάφερε, παρά τα πλήγματα που υπέστη, να διατηρήσει ως τώρα ένα μέρος των προνομίων του, αφού πέτυχε να μετακυλήσει με τα ισοδύναμα ένα μέρος από τα βάρη στον θήλακα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η επίθεση στον θήλακα των αγροτών αρχίζει μόλις τώρα».

Τι είναι αυτό που χρειάζεται η ελληνική κοινωνία για να μπορέσει να ανταπεξέλθει σε αυτή τη δύσκολη περίοδο και να οδηγηθεί σε μια πορεία ανάπτυξης και προόδου;

«Το ελληνικό πολιτικό σύστημα «κρύφτηκε» από την αρχή πίσω από τα μνημόνια, με την έννοια ότι περιορίστηκε όλα αυτά τα χρόνια στην εκπλήρωση των όρων των εκάστοτε μνημονίων, κυρίως αυτών που είχαν όχι τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, αλλά το μικρότερο πολιτικό κόστος. Υπάρχει, ωστόσο, ένας τεράστιος δημόσιος χώρος, που επηρεάζει άμεσα τη ζωή των πολιτών και ο οποίος δε ρυθμίζεται από κανένα μνημόνιο. Όπως ο χώρος της παιδείας, ο χώρος της υγείας και ο χώρος της ποιότητας ζωής. Όλες οι κυβερνήσεις, χωρίς εξαίρεση, δεν άγγιξαν τίποτα στους χώρους αυτούς και περιορίστηκαν αποκλειστικά στην υλοποίηση των μνημονίων. Δεν επιδίωξαν ποτέ μια ισορροπία ανάμεσα στους όρους των μνημονίων και στη βελτίωση της ζωής των πολιτών σε χώρους που δεν εξαρτώνταν από τα μνημόνια».

Εκτιμάτε, όπως στο παρελθόν έχετε δηλώσει, πως η ελληνική κοινωνία διακατέχεται από διανοητική μιζέρια; Μπορείτε να γίνετε πιο αναλυτικός;

«Ένα μεγάλο τμήμα της ελληνικής κοινωνίας δεν έχει εθιστεί στο να σκέφτεται τις αιτίες που προκάλεσαν τις σημερινές δύσκολες συνθήκες, στις οποίες ζούμε. Της αρκεί να ψάχνει σχεδόν πάντοτε κάποιον υπαίτιο, για να του φορτώσει τα λάθη.

Αυτό προέρχεται κυρίως από το έλλειμμα παιδείας. Γι αυτό και η πολιτική αντίληψη αυτού του τμήματος είναι βαθύτατα προσωποπαγής. Δεν ψηφίζει κόμμα, ή πρόγραμμα, ψηφίζει πρόσωπο, δηλαδή ηγέτη, με την ελπίδα ότι αυτός θα τον απαλλάξει από τις δυσκολίες και θα του προσφέρει αυτά που προσδοκά. Εν έτει 2015, σε δημοκρατικό καθεστώς, που αντέχει στην επίθεση της κρίσης, μέσα σε ευρωπαϊκό περιβάλλον, ένα μέρος των πολιτών ψάχνει ακόμα τον ελεήμονα μονάρχη, όχι επειδή οι πολίτες αυτοί είναι απαραίτητα βασιλόφρωνες, αλλά επειδή πιστεύουν ότι ο ελεήμων μονάρχης θα τους απαλλάξει από τα δεινά τους. Ο κατεξοχόν ελεήμων μονάρχης ήταν ο Ανδρέας Παπανδρέου, που μοίραζε αβέρτα τις επιδοτήσεις της τότε ΕΟΚ. Σήμερα βλέπουμε την επανάληψη του φαινομένου στο πρόσωπο του Αλέξη Τσίπρα. Από εδώ ξεκινάει και μια ιδιομορφία της ελληνικής πολιτικής ζωής. Στην Ελλάδα τις εκλογές δεν τις κερδίζει η αντιπολίτευση, τις κάνει το κυβερνών κόμμα. Η αντιπολίτευση δε χρειάζεται να παρουσιάσει κάποιο πρόγραμμα ή να προτείνει συγκεκριμένες λύσεις. Αρκεί να φθείρει την κυβέρνηση σε όλη τη διάρκεια άσκησης της εξουσίας και να προτείνει τον επόμενο πολιτικό ηγέτη που θα κάνει το θαύμα. Η οικογενειοκρατία που επικράτησε στην ελληνική πολιτική ζωή ως το ξέσπασμα της κρίσης, έχει τις ρίζες της σ'αυτή την αντίληψη».

Τα βιβλία σας έχουν μεταφραστεί και διαβάζονται σε μεγάλη έκταση σε σχέση με οποιονδήποτε άλλον Έλληνα συγγραφέα στη Γερμανία. Πως βλέπετε τις γερμανοελληνικές σχέσεις καθώς ταξιδεύετε συχνά στη Γερμανία; Οι διάφορες πολιτικές που έχουν ασκηθεί και από τις δύο πλευρές, όπως και η στάση ορισμένων ΜΜΕ έχει επηρεάσει προς το αρνητικό αυτό το κλίμα;

«Το κλίμα μεταξύ των δυο χωρών βρίσκεται ίσως μεταπολεμικά στο χειρότερο του σημείο. Καθοριστικό ρόλο σ'αυτό το αρνητικό κλίμα έπαιξαν τα ΜΜΕ και στις δυο χώρες, γιατί ενισχύουν μια σειρά από γενικεύσεις και προκαταλήψεις. Δεν είναι οι Έλληνες τεμπέληδες που θέλουν να ζουν με ξένα χρήματα, όπως πιστεύει ένα μεγάλο μέρος των Γερμάνων που διαβάζουν την εφημερίδα «Bild». Και δεν είναι οι Γερμανοί κάποιοι αποικιοκράτες, που θέλουν να μετατρέψουν την Ελλάδα σε αποικία τους, όπως πιστεύουν πολλοί από μας. Και στις δυο χώρες υπάρχουν ψυχραιμες φωνές με καθαρό μυαλό. Μόνο που αυτές έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε ένα τοπίο ΜΜΕ, που προτιμάει στη μεγάλη πλειοψηφία του την προβολή του αρνητικού, γιατί αυτό «πουλάει», όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στη Γερμανία. Όπως υπάρχουν και πολλοί Γερμανοί που αγαπούν πραγματικά την Ελλάδα».

Τα τελευταία χρόνια υπήρξε και συνεχίζεται μια μεγάλη διαρροή Ελλήνων επιστημόνων προς το εξωτερικό. Πιστεύετε πως είναι δύσκολο πλέον να κρατήσει αυτό το δυναμικό στη χώρα μας το συγκεκριμένο μοντέλο ανάπτυξης και λειτουργίας της κοινωνίας;

«Καταρχήν δεν υπάρχει μοντέλο ανάπτυξης. Αν υπήρχε, τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά για όλους μας. Η Ελλάδα είναι δυστυχώς καταδικασμένη να χάσει τουλάχιστον δυο γενιές νέων, ακριβώς επειδή δεν υπάρχουν ούτε αναπτυξιακό μοντέλο, ούτε προοπτικές. Σε μια χώρα που το ποσοστό ανεργίας των νέων υπερβαίνει το 50% είναι φυσικό οι νέοι να προσπαθούν να χτίσουν αλλού το μέλλον τους».

CULTURE

Ετιέν Νταβινιόν: «Η Ευρώπη μπορεί»

Ο πρώην αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και σήμερα πρόεδρος του Ομίλου «Φίλοι της Ευρώπης», πιστεύει ότι η Επιτροπή Γιούνκερ μπορεί να καταφέρει αρκετά πράγματα –αν αφεθεί να κάνει την δουλειά της...

Του **Αθαν. Χ. Παπανδρόπουλου**

«Πολύπειρος και σημαντικός Βέλγος πολιτικός παράγων εκ του παρσικνίου, ο υποκόμης Ετιέν Νταβινιόν χρημάτισε αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Επίτροπος αρμόδιος για την Βιομηχανία την περίοδο 1970-1978, για να ασχοληθεί στην συνέχεια

με τις επιχειρήσεις και τις τράπεζες. Υπήρξε, έτσι, για μία περίοδο, πρόεδρος στα ΔΣ μεγάλων τραπεζικών ομίλων, όπως για παράδειγμα η Σοσιατέ Ζενεράλ, ενώ σήμερα έχει ενεργό συμμετοχή στον Όμιλο «Φίλοι της Ευρώπης», του οποίου είναι και πρόεδρος. Με κύριο στόχο του Ομίλου την προώθηση της ευρωπαϊκής οντότητας σε κρίσιμους τομείς πολιτικής και κοινωνικής συνεργασίας, οι «Φίλοι της Ευρώπης» είναι μία ισχυρή ομάδα σκέψης και πίεσης στην βελγική πρωτεύουσα, με ιδιαίτερο βάρος σε θέματα οικονομικής εναρμόνισης.

Με την ευκαιρία μίας εκδήλωσης του Ομίλου, είχαμε την δυνατότητα να ανταλλάξουμε κάποιες σκέψεις με τον Ετιέν Νταβινιόν οι οποίες σίγουρα παρουσιάζουν και ειδικό ενδιαφέρον –ιδιαίτερα δε στην σημερινή κρίσιμη φάση του ευρωπαϊκού γίγνεσθαι, το οποίο έχει όλο και περισσότερους εχθρούς στο εσωτερικό του.

«Αυτό είναι ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα», μάς είπε ο Ετιέν Νταβινιόν. «Διότι στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπου κάποτε η συντριπτική πλειοψηφία των μελών του ήταν σαφώς υπέρ της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, σήμερα ένα 30% έχει αντιευρωπαϊκό προσανατολισμό και υποχρεώνει το Σώμα να κάθεται και να διαπραγματεύεται πάνω σε θέματα που κάποτε ήσαν αυτονόμα ως προς την επίσησή τους. Οι ευρωσκεπτικιστές

στηρίζονται στην παντελή άγνοια του κοινού γύρω από την ιστορική πορεία της Ευρώπης και την θέση της στον κόσμο και μέσα από ανόητες υπεραπλουστεύσεις προσπαθούν να δημιουργήσουν στις χώρες τους πολιτικά ρεύματα. Πρόκειται για αντιδημοκρατικές και παραπληθνικές τακτικές, οι οποίες όμως στα δημοκρατικά καθεστώτα μας δεν μπορούν παρά να γίνονται αποδεκτές», τόνισε ο συνομιλητής μας.

Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι οι περισσότερες ευρωσκεπτικιστικές ομάδες στην Ευρώπη στην ουσία εξυπηρετούν συγκεκριμένα αντιευρωπαϊκά συμφέροντα, όχι πάντα ορατά από το ευρύ και αφελές κοινό. Για παράδειγμα, οι Βρεταννοί ευρωσκεπτικιστές έχουν ταχθεί υπέρ μιας διαλυμένης Ευρώπης που θα είναι εύκολη λεία στα αγγλοσαξωνικά συμφέροντα, ενώ το Εθνικό Μέτωπο στην Γαλλία έχει σήμερα στενές σχέσεις με ρωσικά συμφέροντα, τα οποία για ευνόητους λόγους επιδιώκουν την αποδυνάμωση της Ευρώπης.

Μία Ευρώπη που, ως Ένωση, είναι η πρώτη εμπορική δύναμη στον κόσμο, ενώ διαθέτει το δεύτερο αποταμιευτικό νόμισμα παγκοσμίως με συμμετοχή 40% στην παγκόσμια αποταμίευση. Τι πιο εύλογο, λοιπόν, διεθνή κερδοσκοπικά και πολιτικά συμφέροντα να ενοχλούνται από την κατάσταση αυτή και να προσπαθούν να την ανατρέψουν, ή ακόμα να την διατηρούν υπό καθεστώς αβεβαιότητας. Ο Ετιέν Νταβινιόν παραδέχεται ότι στην διεθνή σκακιέρα η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει μόνον φίλους –υπογραμμίζει, ωστόσο, ότι ο ανταγωνισμός αυτός σε τελική ανάλυση κάνει καλό στην Ένωση, διότι την κρατά σε εγρήγορση και την υποχρεώνει να κινείται πάντα προς την σωστή κατεύθυνση της ολοκλήρωσης.

Απαντώντας σε ερώτησή μας για τις δυνατότητες της Επιτροπής Γιούνκερ να δώσει νέα πνοή στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, ο πρώην αντιπρόεδρος της Επιτροπής μάς

είπε: «Ο Ζαν-Κλωντ Γιούνκερ είναι ένας έμπειρος και φιλοευρωπαϊός πολιτικός που έχει την δυνατότητα να αναδιαρθρώσει διοικητικά την Επιτροπή και τις υπηρεσίες της, ώστε το ευρωπαϊκό πλίοιο να μπει στην τροχιά της ανάπτυξης και της ταχύτερης οικονομικής ολοκλήρωσής του. Όσοι τον κατηγορούν για παλιμοδοίτη πολιτικό, προφανώς πιστεύουν ότι η Ευρώπη μπορεί να προχωρήσει με επικεφαλής ένα νεογέννητο που δεν θα ξέρει ούτε πού πατάει ούτε πού βρίσκεται. Οι αντιλήψεις περί νέου αίματος είναι καλές για εύκολη δημόσια κατανόληση, αλλά πλήρως ανεπαρκείς στην περίπτωση της ευρωπαϊκής οντότητας και των περίπλοκων μηχανισμών που συνθέτουν την προσωπικότητά της».

Αναφορικά με το ευρώ και το μέλλον του, ο Βέλγος πολιτικός πιστεύει ότι είναι πλέον πολύ προχωρημένο για να κάνει πίσω και αρκετά ισχυρό για να πέσει. «Παρά τις ατέλειες και τις αδυναμίες της, η ευρωζώνη αποτελεί εγγύηση για τα μέλη της και αν κάποιος την υπονομεύουν άμεσα, αυτοί είναι οι εντός Ευρώπης εχθροί της. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το ενιαίο νόμισμα είναι για την σημερινή και ουριανή Ευρώπη σημαντικό μέρος της ταυτότητάς της. Συνεπώς, οι εσωτερικοί εχθροί του ευρωπαϊκού γίγνεσθαι έχουν κάθε λόγο να θέλουν να αμαυρώσουν την ταυτότητα αυτή, γιατί όχι δε και να την καταστρέψουν. Εκμεταλλεύονται έτσι τις όντως υπαρκτές αντιπαροθέσεις που υπάρχουν σε πολιτικό επίπεδο στην Ένωση, τις διογκώνουν και τελικά τις μεταφέρουν προς τα έξω παραμορφωμένες. Η κατάσταση αυτή θα διαρκέσει μία πενταετία ακόμα και στην συνέχεια θα αρχίσει να φθίνει, γιατί το ευρώ θα έχει συμπληρώσει σχεδόν μία εικοσαετία ύπαρξης και είναι πολύ πιθανόν τα μέλη της ευρωζώνης να είναι 20 ή και 22 μετά την ένατη και της Λιθουανίας. Στο μεταξύ, θα έχουν προχωρήσει τόσο η τραπεζική ένωση

όσο και η οικονομική ολοκλήρωση, με αποτέλεσμα το ευρωπαϊκό οικοδόμημα να διαφέρει αισθητά από το αντίστοιχο του 2000. Σημαντικό, στο επίπεδο αυτό, θα είναι και το φιλόδοξο αναπτυξιακό πρόγραμμα Γιούνκερ, για το οποίο όλως παραδόξως δεν γίνεται πολύς λόγος», μάς είπε ο Ετιέν Νταβινιόν.

Κάνοντας επίσης λόγο για την βρεταννική συμμετοχή στην Ένωση και το προσεχές δημοψήφισμα, ο συνομιλητής μας αναγνώρισε τους λάθος χειρισμούς του Βρεταννού πρωθυπουργού Νταϊντντ Κάμερον και μάς είπε ότι «μία αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση θα ήταν ιστορικό λάθος και δείγμα ανεύθυνης μικροπολιτικής».

Τέλος, ο πρώην αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής απέφυγε να κάνει προβλέψεις για την Ελλάδα, τόνισε όμως ότι «η παραμονή από εδώ και πέρα μιας χώρας στην Ένωση και στην ευρωζώνη θα συνεπάγεται τον από μέρους της σεβασμό κανόνων που η ίδια έχει αποδεχθεί και βεβαίως υπογράψει. Και τους κανόνες αυτούς κανείς δεν τους επέβαλε στα κράτη μέλη. Τα ίδια ζήτησαν να γίνουν μέλη της πιο εντυπωσιακής ένωσης κρατών της Ιστορίας», τόνισε ο Ετιέν Νταβινιόν.

Όχι χωρίς να επισημάνει ότι η παρούσα κυβέρνηση, η οποία κατά την γνώμη του έχασε πολύτιμο χρόνο μέσα στο 2015, είναι πλέον υποχρεωμένη να κάνει μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να είχαν γίνει αμέσως μόλις η Ελλάδα συνυπέγραψε την Συνθήκη του Μάαστριχτ. «Ακόμα και αν η χώρα σας δεν είχε μπει στην ευρωζώνη, οι μεταρρυθμίσεις που πρέπει να πραγματοποιήσει δεν μπορεί να αναβληθούν εσασεί χωρίς υψηλότερο κοινωνικό κόστος» μάς τόνισε ο πολύπειρος Ετιέν Νταβινιόν, που ποτέ στην καριέρα του δεν δέχθηκε να μπει κάτω από πολιτικές ετικέτες –πλην αυτής του φωτισμένου ευρωπαίου».

«Η Ευρωπαϊκή οικονομία έχει ήδη εισέλθει σε φάση σταθεροποίησης και μικρής αλλά σταθερής ανάπτυξης»

Μία πολύ ενδιαφέρουσα και σημαντική παρουσίαση – συζήτηση οργανώθηκε από το Ελληνοαμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο την Πέμπτη 7/10 με προσκεκλημένο ομιλητή τον κ. **Joseph Quinlan**, Managing Director και επικεφαλής στρατηγικής αναλυτής αγοράς της U.S. Trust της Bank of America Private Wealth Management. Ο κ. Quinlan παρουσίασε τις προοπτικές των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και Ευρώπης και στις συγκρίσεις τους με τις οικονομίες άλλων αναδυόμενων χωρών. Συγκεκριμένα ανέφερε ότι η Ευρωπαϊκή οικονομία έχει ήδη εισέλθει σε φάση σταθεροποίησης και μικρής αλλά σταθερής ανάπτυξης λόγω αφενός του προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης και της διορθώσεως του Ευρώ αλλά και λόγω της χαμηλής τιμής του πετρελαίου. Αναφορικά με τις ΗΠΑ, είπε ότι η οικονομία της παρουσιάζει ανάπτυξη η οποία οφείλεται λόγω της νομισματικής πολιτικής αλλά και του φθηνού ενεργειακού κόστους. Ο κ. Quinlan συμπλήρωσε ότι οι νομισματικές πολιτικές (διάθεση φθηνού χρήματος, νομισματικές υποτιμήσεις) μπορούν να βοηθήσουν σε περίοδο κρίσεων αλλά για ένα αρχικό χρονικό διάστημα και εν συνέχεια θα πρέπει να εξεταστούν ορθές δημοσιονομικές πολιτικές και αυτό αποτελεί υποχρέωση των υπεύθυνων πολιτικών που κυβερνούν τις χώρες. Τέλος, ανέφερε ότι οι οικονομικές και εμπορικές σχέσεις ΗΠΑ και Ευρώπης θα αποτελέσει για πολλά ακόμα χρόνια τον στυλοβάτη της παγκόσμιας οικονομίας και εμπορίου ανεξάρτητα του βαθμού ανάπτυξης των άλλων οικονομιών.

Αναφερόμενος στην Ελλάδα, είπε ότι η χώρα μας παρουσιάζει ση-

μαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα τα οποία μπορούν να προσελκύσουν σημαντικές επενδύσεις. Θα πρέπει να εξετάσουμε γιατί χώρες όπως η Ιρλανδία και Ολλανδία είναι ανάμεσα στις 4 πρώτες χώρες σε επενδύσεις στην Ευρώπη αλλά και Σιγκαπούρη και Μαλαισία και να διδαχτούμε από τον τρόπο που αφενός προσαρμόζονται στις σύγχρονες απαιτήσεις και αφετέρου προωθούν με πολύ οργανωμένο και επαγγελματικό τρόπο τις επενδυτικές ευκαιρίες και διεκδικούν σημαντικό μερίδιο των επενδύσεων παγκόσμια. Είναι πολύ σημαντικό η χώρα μας να γίνει ανταγωνιστική και αυτό θα το επιτύχει μέσα από μία σειρά εξυπνων και αποτελεσματικών μεταρρυθμίσεων και όχι οριζόντων περικοπών και παρωχημένων δημοσιονομικών μέτρων. Συμπλήρωσε δε ότι η χώρα θα πρέπει να έχει αναπτυξιακό όραμα και να εξετάζει όλους τους δυνατούς τρόπους για να αυξήσει το ΑΕΠ της. Ανέφερε ότι είναι σημαντικό να προχωρήσει στις ιδιωτικοποιήσεις επιχειρήσεων που δεν μπορούν να ανταποκριθούν στον ανταγωνισμό και οι οποίες θα δημιουργήσουν ένα κλίμα εμπιστοσύνης προς την Ελλάδα. Τέλος, θεωρεί πολύ σημαντικό να κλείσει το θέμα της ανακεφαλαιοποίησης των Τραπεζών και να διευθετηθούν τα κόκκινα δάνεια.

Η παρουσίαση έκλεισε με αναφορά στις εξελίξεις όσο αφορά τις διαπραγματεύσεις για την Διατλαντική Συμφωνία Εμπορίου και Επενδύσεων. Ο κ. Quinlan αναφέρθηκε ότι είναι μία πολύ μεγάλη συμφωνία χωρίς κανένα προηγούμενο και επεσήμανε διάφορα σημεία τα οποία αποτελούν σημεία τριβής και έντονες διαπραγματεύσεως. Θε-

ωρεί ότι οι διαπραγματεύσεις προχωρούν με χαμηλό ρυθμό αλλά επιπλέον με το κλείσιμο της συμφωνίας του Ειρηνικού, οι ΗΠΑ θα προσπαθήσουν να επιταχύνουν τους ρυθμούς και την συνεννόηση με τους Ευρωπαίους. Είναι θέμα συνεννόησης και συμβιβασμών αλλά επειδή τα μέρη διακατέχονται και από κοινές αξίες μπορούν να φτάσουν στο τέλος. Μία συμφωνία σαν αυτή θα συνδράμει πολλαπλώς στις οικονομίες των χωρών και θα δημιουργήσει κάποιες καλύτερες προϋποθέσεις στην ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών και στην εξωστρέφεια.

Σε ερώτηση αν η αύξηση των επιτοκίων από την Αμερικανική ομοσπονδιακή Τράπεζα θα επηρεάσει τον ρυθμό ανάπτυξης, είπε ότι η αύξηση 0,25 είναι πολύ μικρή για δημιουργήσει πρόβλημα στις αγορές. Σε άλλη ερώτηση σχετικά με την επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Κίνα αλλά και σε άλλες χώρες όπως η Βραζιλία, είπε ότι δεν ανησυχεί ιδιαίτερα για την Κίνα μιας και αφενός διαθέτει αρκετά συναλλαγματικά αποθέματα για να σταθεροποιήσει την κατάσταση και αφετέρου μπορεί να προσαρμόσει την δημοσιονομική της πολιτική. Για την Βραζιλία είπε ότι οι χώρες που βασίζουν την οικονομία τους στην εμπορία πρώτων υλών θα είναι πάντα εξαρτημένες από την ζήτηση και την χρηματιστηριακή αξία αυτών μιας και δεν δημιουργούν προϊόντα προσθετικής αξίας. Τέλος, σε ερώτηση για την ψηφιακή οικονομία, ανέφερε ότι σήμερα και στο μέλλον το ψηφιακό περιεχόμενο αποτελεί πλέον περιουσία και πρώτη ύλη για οικονομική ανάπτυξη μιας. Μάλιστα συνέκρινε αυτό (big data) με το πετρέλαιο που χρειάζονται οι βιομηχανίες για να παράγουν προϊόντα.

CULTURE

«Καλά και σήμερα»

Το χρονικό του καρκίνου στο δικό μου στήθος
Μια συγκλονιστική προσωπική κατάθεση
από τη βραβευμένη συγγραφέα **Σοφία Νικολαΐδου**

**«Αυτό είναι το πιο προσωπικό μου βιβλίο.
Γιατί το έχω γράψει με το σώμα μου».**

Η βραβευμένη με Athens Prize for Literature 2010 **Σοφία Νικολαΐδου** στο νέο της βιβλίο Καλά και σήμερα: Το χρονικό του καρκίνου στο δικό μου στήθος, που αναμένεται να κυκλοφορήσει από τις εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ στις 22 Οκτωβρίου 2015, καταγράφει εν θερμώ όσα έζησε, όσα έμαθε, όσα σκέφτηκε, όσα φοβήθηκε και όσα ήλπισε τους μήνες που πάλεψε με την αρρώστια. Το χρονικό, που ξεκινά στις 22 Σεπτεμβρίου 2014 με τη διάγνωση της ασθένειας και κλείνει στις 24 Μαρτίου 2015 με την τε-

λευταία χημειοθεραπεία, είναι γραμμένο σε ημερολογιακή μορφή και διαβάζεται ως ανταπόκριση από εμπόλημη ζώνη.

Όπως αναφέρει η ίδια η συγγραφέας: «Διαγνώστηκα με καρκίνο του μαστού στις 22 Σεπτεμβρίου του 2014. Έκανα μαστεκτομή την 1η Οκτωβρίου και άρχισα χημειοθεραπεία στις 29 του ίδιου μήνα. Αυτό είναι το χρονικό του καρκίνου στο δικό μου στήθος. Μέχρι να νοσήσω, είχα την αλαζονεία του υγιούς. Δεν πίστευα ότι μπορούσε να μου συμβεί. Είχα φίλες που νόσησαν. Νόμιζα ότι καταλάβαινα τι πέρασαν. Δεν είχα ιδέα. Άρχισα να γράφω αυτό το βιβλίο από την πρώτη μέρα που έσκασε η βόμβα. Ήταν το φάρμακο και η θεραπεία μου. Αν κάτι μου έμαθε η αρρώστια (και μου έμαθε πολλά), είναι ότι η καθημία από μας είναι η ατομική της περίπτωση. Το σώμα βιώνει την ασθένεια και τη θεραπεία με τον δικό του τρόπο».

Η 25η Οκτωβρίου έχει θεσπιστεί ως η Παγκόσμια Ημέρα Κατά του Καρκίνου του Μαστού και είναι αφιερωμένη στην πρόληψη, τη σωστή ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση για μια ασθένεια που μας αφορά όλες. Υπολογίζεται ότι μία στις οκτώ γυναίκες παγκοσμίως θα εκδηλώσει καρκίνο του μαστού σε κάποια φάση της ζωής της, ενώ κάθε χρόνο καταγράφονται 4.500 νέα περιστατικά στη χώρα μας.

Παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ασθενών θεραπεύεται πλήρως εφόσον υπάρξει έγκαιρη διάγνωση και συνεκτική θεραπεία, η μεγάλη συχνότητα εμφάνισης της ασθένειας σημαίνει ότι πρόκειται για ένα ζήτημα που επηρεάζει την καθημερινότητα πολλών από εμάς: αν αναλογιστούμε, θα συνειδητοποιήσουμε ότι όλες γνωρίζουμε στον φιλικό ή οικογενειακό μας κύκλο ένα πρόσωπο που έχει νοσήσει. Επομένως, η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση σχετικά με τον καρκίνο του μαστού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει βεβαίως την κατανόηση της σημασίας των συστηματικών εξετάσεων ή τη γνώση ιατρικών λεπτομερειών, αλλά δεν μπορεί να ολοκληρωθεί μόνο με τα παραπάνω. Ο καρκίνος του μαστού δεν είναι απλώς μια κατάσταση που μπορούμε να αντιληφθούμε προσεγγίζοντας την εγκυκλοπαιδικά, είναι πρώτα από όλα βίωμα και θα πρέπει να γίνεται αντιληπτό ως τέτοιο.

Η Σοφία Νικολαΐδου προτίμησε να μιλήσει για την περιπέτεια της ασθένειάς της κατά πρόσωπο, χωρίς ταμπού, πέρα από μυθοπλασίες, και να μας δείξει με τον πιο ωμό τρόπο ότι δεν είμαστε άτρωτοι. Το αποτέλεσμα είναι ένα βιβλίο που θα μας ταρακουνήσει και θα μας προβληματίσει, με μια αφήγηση που σπάει κόκαλα, ένα έργο που είναι εντελώς προσωπικό, αλλά ταυτόχρονα ανήκει σε καθεμία από εμάς. Ένα βιβλίο που, αν και προσωπική μαρτυρία, διαβάζοντάς το κανείς σίγουρα θα αναγνωρίσει τον εαυτό του είτε έχει νοσήσει ο ίδιος είτε έχει βιώσει δίπλα του την ασθένεια. Ένα αφήγημα που ταραίζει τα ήσυχα νερά της καθημερινής μας ζωής και σίγουρα μας κάνει να αναθεωρήσουμε τις σχέσεις μας με τους άλλους, υγιείς και ασθενείς, αλλά και να αντιληφθούμε τις αληθινές προτεραιότητές μας καθώς και τη πραγματικά έχει σημασία στη ζωή. Εντέλει, το χρονικό της Σοφίας Νικολαΐδου δεν αφορά μόνο όσες γυναίκες νόσησαν. Μας αφορά όλους. Ιδίως όσους νομίζουν ότι είναι υγιείς.

Ντόρα Τσακνάκη
Υπεύθυνη Γραφείου Τύπου

«Δυστυχώς οι κυρίαρχοι του παιχνιδιού, αντιλαμβάνονται τους ανθρώπους ως αριθμούς και αδιαφορούν για τη ζωή τους»

Μιλά ο βραβευμένος συγγραφέας Δημήτρης Στεφανάκης

Έχει τιμηθεί με το Prix Méditerranée Etranger 2011 και με το Διεθνές Βραβείο Καβάφη της ίδιας χρονιάς, ενώ ήταν υποψήφιος και για το Prix du Livre Euroréen. Τον Σεπτέμβριο του 2014 τιμήθηκε με τα δίσσημα του Ιππότη Γραμμάτων και Τεχνών του Γαλλικού κράτους. Ο λόγος για τον συγγραφέα **Δημήτρη Στεφανάκη**, ο οποίος μιλάει στην ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΝΩΜΗ με αφορμή την κυκλοφορία του βιβλίου του «ο χορός των ψευδαισθήσεων», που κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ. Ο Δημήτρης Στεφανάκης γεννήθηκε το 1961. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Έχει μεταφράσει έργα των Σωλή Μπέλλου, Ε.Μ. Φόρστερ, Γιόζεφ Μπρόντσκι, Προσπέρ Μεριμέ, Ονορέ ντε Μπαλζάκ Τζον Αρντάκ, Μάργκαρετ Άτγουντ κ.ά.

Το πρώτο του μυθιστόρημα, "Φρούτα εποχής" κυκλοφόρησε το 2000 (εκδόσεις Ωκεανίδα). Ακολούθησαν: "Λέγε με Καϊρα" (Ωκεανίδα, 2002), "Το μάτι της επανάστασης έχει αχρωματοψία" (Ωκεανίδα, 2005), "Μέρες Αλεξάνδρειας" (εκδόσεις Πατάκη, 2007, β' έκδ. Ψυχογιός 2011, μεταφράστηκε στα γαλλικά, τιμήθηκε με το Prix Méditerranée Etranger 2011 και στη συνέχεια μεταφράστηκε στα Ισπανικά και στα Αραβικά), "Συλλαβίζοντας το καλοκαίρι" (Εκδόσεις Πατάκη, 2009, Εκδόσεις Ψυχογιός 2014), "Θα πολεμάς με τους θεούς" (Εκδόσεις Πατάκη, 2010), "Φίλη μουάρ" (Ψυχογιός, 2012, μεταφράστηκε στα Γαλλικά και ήταν υποψήφιος για το Prix Balkanika 2013) και «Άρια, ο κόσμος από την αρχή» (Ψυχογιός, 2013, μεταφράζεται στα Αραβικά).

Σήμερα, ανάμεσα σε άλλα τονίζει: **«Είναι γνωστό ότι το συμφέρον είναι η κινητήρια δύναμη της ανθρώπινης δράσης. Και γιατί όχι άλλωστε; Από την άλλη αμφιβάλλω αν κατανοούμε πάντοτε το πραγματικό μας συμφέρον. Έχω την εντύπωση ότι αναλωνόμαστε σε πράγματα ανούσια, υπολογίζοντας σε οφέλη που στο τέλος αποδεικνύονται άνευ αξίας. Ακόμα και η λογική μας μεροληπτεί προκειμένου να προστατεύσει το περίφημο συμφέρον μας. Αυτό εννοώ».**

Η συνέντευξη

Μπορείτε να μας πείτε στο βιβλίο σας «ο χορός των ψευδαισθήσεων», τι καταγράφεται; Ποιο είναι το επίκεντρο;

«Υστερα από τόσα χρόνια ενασχόλησης με τη λογοτεχνία, έχω αντιληφθεί ότι είναι άστοχο να προσπαθεί κανείς να δώσει με δυο λόγια την ουσία ενός μυθιστορήματος. Αν πρέπει να απαντήσω οπωσδήποτε κάτι, θα έλεγα πως ο «Χορός των ψευδαισθήσεων» καταγίνεται με ό,τι και όλα τα άλλα μυθιστορήματα, δηλαδή με την πολυπλοκότητα στις σχέσεις των ανθρώπων».

Το μόνο που αλλιάζει είναι η οπτική ματιά του συγγραφέα και των ηρώων που εμπίπτει αλλά και η εκάστοτε εποχή στην οποία αναφέρεται. Για παράδειγμα, το προηγούμενο βιβλίο μου, «Άρια, ο κόσμος από την αρχή» αφορούσε σε μεγάλο βαθμό την Αθήνα των δεκαετιών 1930, 1940, σε αντίθεση με τον «Χορό των Ψευδαισθήσεων», που αφορά τη δική μας Αθήνα, την Αθήνα του σήμερα. Σε κάθε περίπτωση όμως οι ανθρώπινες σχέσεις και οι αναλογίες που τις καθορίζουν, δεν απέχουν πολύ μεταξύ τους».

Μπορούμε να πούμε ότι η ελληνική κοινωνία ζούσε ή και ζει απολαμβάνοντας τους καρπούς μιας υποτιθέμενης ευμάρειας όπου λείπει το ηθικό μέτρο και ο αυτοέλεγχος; Μήπως ζούμε σε ένα κατασκευασμένο ψέμα;

«Η αλήθεια είναι ότι η σημερινή εποχή είναι περισσότερο κατασκευασμα των μέσων ενημέρωσης και της διαφήμισης. Ο καθένας μας είναι άθυρμα μιας προκατασκευασμένης εικόνας. Τίποτε περισσότερο».

Ωστόσο οι άνθρωποι διατηρούν κατά παράδοξο τρόπο μια προσωπική ηθική, ένα ελάχιστο όραμα και πορεύονται όπως μπορούν. Κατά τα άλλα τι είναι αλήθεια και ψέμα μόνο η μεγάλη λογοτεχνία μπορεί να καταδείξει κι αυτή όχι πάντοτε».

«Οι άνθρωποι εθελουφλούν μπροστά στο συμφέρον τους ή σε αυτό που θεωρούν συμφέρον», γράφετε χαρακτηριστικά. Μπορείτε να μας εξηγήσετε τι ακριβώς θέλετε να πείτε;

«Είναι γνωστό ότι το συμφέρον είναι η κινητήρια δύναμη της ανθρώπινης δράσης. Και γιατί όχι άλλωστε; Από την άλλη αμφιβάλλω αν κατανοούμε πάντοτε το πραγματικό μας συμφέρον. Έχω την εντύπωση ότι αναλωνόμαστε σε πράγματα ανούσια, υπολογίζοντας σε οφέλη που στο τέλος αποδεικνύονται άνευ αξίας. Ακόμα και η λογική μας μεροληπτεί προκειμένου να προστατεύσει το περίφημο συμφέρον μας. Αυτό εννοώ».

Το θέμα των αξιών, του σεβασμού και της ανιδιοτέλειας κληνίζον ανέκαθεν τις κοινωνίες. Εκτιμάτε ότι όλα αυτά απασχολούν περισσότερο την ελληνική κοινωνία;

«Η ελληνική κοινωνία δεν διαφέρει από τις κοινωνίες άλλων λαών, την απασχολούν πάνω-κάτω τα ίδια προβλήματα. Η ίδια η κρίση που ταλανίζει αυτή τη στιγμή τη χώρα μας, δεν είναι παρά μια κρίση αξιών. Κατά πόσο οι νεοέλληνες θα ανακτήσουν την εθνική τους ηθική και τον αυτοσεβασμό τους, ως αφήσουμε να το κρίνουν οι ιστορικοί του μέλλοντος. Όσο για την ιδιοτέλεια, θα πρέπει να σκεφτούμε πού μας οδήγησε αυτός ο αδιέξοδος φιλοτομαρισμός τον οποίο καλλιέργησαμε μετά μανίας τις τελευταίες δύο-τρεις δεκαετίες».

Μήπως τα θύματα είναι σε τελική ανάλυση οι ίδιοι οι κάτοικοι αυτής της χώρας;

«Αν δεχτεί κανείς πως Ελλάδα δεν είναι μόνο το χύμα, τα αρχαία μάρμαρα, η ιστορία και η γλώσσα αλλά είναι πρωτίστως οι άνθρωποι που την κατοικούν, τότε η απάντηση στο ερώτημά σας δεν μπορεί παρά να είναι καταφατική. Δυστυχώς οι κυρίαρχοι του παιχνιδιού, πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες, αντιλαμβάνονται τους ανθρώπους ως αριθμούς και αδιαφορούν για τη ζωή τους, ίσως γιατί δεν έχουν διαβάσει στη ζωή τους αρκετή λογοτεχνία».

CULTURE

Γιγάντωση της Αθήνας σε βάρος της Περιφέρειας

Ενδιαφέροντα στοιχεία για την αστική ανάπτυξη της χώρας σε βιβλίο του Σεραφείμ Πολύζου Αναπληρωτή καθηγητή στο Παν. Θεσσαλίας

Το βασικό χαρακτηριστικό που διακρίνει την εξέλιξη της αστικοποίησης στην Ελλάδα τη μεταπολεμική περίοδο είναι η τάση πόλωσης στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Οι δύο μεγάλες πόλεις της χώρας αύξησαν το μέγεθος τους στην περίοδο 1961-2001, δηλαδή σε 40 χρόνια, κατά 82% και 93%, αντίστοιχα. Στην πρωτεύουσα ζει σήμερα το 35% του πληθυσμού της χώρας, σύμφωνα με την Εθνική Απογραφή. Πρόκειται για στοιχεία που περιλαμβάνονται στο βιβλίο **“Αστική Ανάπτυξη”** που κυκλοφόρησε πριν λίγες ημέρες από τις εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ και συγγραφέα τον αναπληρωτή καθηγητή του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας **Σεραφείμ Πολύζο**. Στο βιβλίο παρουσιάζονται τα σημαντικότερα ζητήματα που αφορούν την Αστική Ανάπτυξη. Ο συγγραφέας ξεκινά με μια σύντομη ιστορική αναδρομή της εξέλιξης των πόλεων, αναλύει τις βασικές θεωρίες που σχετίζονται με τη διαδικασία της αστικοποίησης, τους παράγοντες που συμβάλλουν και επηρεάζουν τη χωροθέτηση των οικονομικών δραστηριοτήτων, την πληθυσμιακή μεγέθυνση και την ανάπτυξη των πόλεων, τη διάρθρωση, το μέγεθος και την ιεραρχία των πόλεων, καθώς και τα βασικά θέματα που σχετίζονται με τις χρήσεις της αστικής γης.

Στο βιβλίο, το οποίο, όπως αναφέρει ο κ. Πολύζος αποτελεί μια πολυετή έρευνα, αναφέρει πως υπολογίζεται ότι ο πραγματικός πληθυσμός της πιθανόν να υπερβαίνει το 40% του συνολικού πληθυσμού της χώρας και το 42% του αστικού. Δεν υπάρχει άλλη χώρα στην Ευρώπη, ενώ είναι πολύ λίγες οι χώρες σε όλο τον κόσμο, με τόσο υψηλά ποσοστά πληθυσμού συγκεντρωμένα στην πρωτεύουσα τους. Διαφορετικά, διευκρινίζει, η μελέτη του φαινομένου της αστικοποίησης στην Ελλάδα συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την πληθυσμιακή εξέλιξη των δύο μεγάλων πόλεων της χώρας.

Πέραν της συγκέντρωσης τόσο μεγάλου ποσοστού του πληθυσμού της χώρας στην Αθήνα, ο νομός Αττικής έχει συγκεντρώσει εντός των ορίων του ή στις γεωγραφικά πλησιέστερες περιοχές των όμορων νομών (Βοιωτία, Εύβοια, Κορινθία), που λειτουργούν ως «οικονομικοί δρομολογείς» του, το μεγαλύτερο ποσοστό οικονομικών δραστηριοτήτων της χώρας, της διοίκησης, των υπηρεσιών και των σημαντικότερων υποδομών εθνικής ή διεθνούς εμβέλειας.

Η συγκέντρωση αυτή, όπως επισημαίνεται, προκαλεί προβλήματα στη λειτουργία της περιοχής της Αττικής, αλλά και δυσλειτουργία στην αναπτυξιακή διαδικασία των άλλων περιοχών. Οι συντελεστές παραγωγής στην Αττική έχουν υψηλότερη τιμή σε σχέση με τους αντίστοιχους στην υπόλοιπη χώρα, η πλειονότητα των αποφάσεων που αφορούν τις περιφέρειες λαμβάνονται στην Αθήνα, ενώ υπάρχουν δραστηριότητες που είναι συγκεντρωμένες σε πολύ μεγάλο ποσοστό (π.χ. πολιτιστικές) ή εκτελούνται μόνο σε αυτήν (π.χ. χρηματιστηριακές, ορισμένες τραπεζικές και δικαστικές κτλ.).

Η έντονη πόλωση που χαρακτηρίζει τις σχέσεις της υπόλοιπης χώρας με την Αθήνα ή, σε μικρότερο βαθμό, με τη Θεσσαλονίκη εμφανίζεται και στις σχέ-

σεις των πρωτευουσών των νομών με την ενδοχώρα τους.

Γενικότερα, υποστηρίζει ο συγγραφέας, τα βασικά χαρακτηριστικά του συνολικού συστήματος των αστικών κέντρων και των σχετικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα είναι η έντονη χωρική ανισοκατανομή και η λειτουργική εξάρτηση των μικρών από τα μεγάλα αστικά κέντρα. Υπάρχουν λίγες μεγάλες πόλεις και πολυάριθμοι μικροί οικισμοί διεσπαρμένοι σε όλη τη χώρα. Τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα, με τις ανάλογες οικονομικές δραστηριότητες, βρίσκονται συγκεντρωμένα επί του βασικού οδικού άξονα Πάτρα-Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Καβάλα, δίνοντας έτσι στη χωρική μορφή της ανάπτυξης ένα σχήμα S και αφήνοντας τον υπόλοιπο χώρο σε σχετική οικονομική υστέρηση.

Εξετάζοντας την εξέλιξη της αστικοποίησης της χώρας μεταπολεμικά, διαπιστώνεται, ότι έχει δυο βασικά χαρακτηριστικά: πρώτον, τη μετακίνηση μεγάλου ποσοστού του πληθυσμού της χώρας από τους περιφερειακούς νομούς της προς την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη και δεύτερον τη μετακίνηση πληθυσμού από την ενδοχώρα προς τις πρωτεύουσες των νομών ή των περιφερειών. Οι μετακινήσεις αυτές οδήγησαν στην αύξηση του ποσοστού του αστικού πληθυσμού και την πληθυσμιακή και οικονομική συρρίκνωση των αγροτικών κυρίως περιοχών. Οι λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας έχασαν το παραγωγικό τους δυναμικό, οι δυνατότητες αξιοποίησης των φυσικών τους πόρων περιορίστηκαν και πολλές από αυτές οδηγήθηκαν σε οικονομική και κοινωνική αποδιάρθρωση.

Η εξέλιξη αυτή, σύμφωνα με τον κ. Πολύζο, είναι

προφανές ότι απέβη σε βάρος των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών της χώρας και των μικρών ή μεσαίων, ως προς το μέγεθος του πληθυσμού τους, πόλεων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι μεταβολές στις κατηγορίες των πληθυσμών της Ελλάδας και του ρυθμού της αστικοποίησης. Παρατηρούμε, τονίζεται, μια διαχρονική αύξηση της αστικοποίησης, σε βάρος βέβαια του αγροτικού πληθυσμού. Έτσι, από το 1920 έως το 2000, δηλαδή για 80

χρόνια, το ποσοστό του αστικού πληθυσμού της χώρας αυξήθηκε από 23% σε 73%, ενώ, αντίθετα, το ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού μειώθηκε από 62% σε 27%.

Πρέπει να σημειωθεί, διευκρινίζει ο κ. Πολύζος, ότι οι νομοί της χώρας που στερούνται μεγάλο αστικό κέντρο, το οποίο είναι συνήθως η πρωτεύουσα τους, έχουν παρουσιάσει ποσοστά μικρότερης σχετικά ανάπτυξης. Ακόμα, το ποσοστό μετανάστευσης των κατοίκων των νομών αυτών προς το εξωτερικό ήταν μεγαλύτερο σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά των νομών που διέθεταν μεγάλο αστικό κέντρο. Κατά τη μετακίνηση αυτή των πληθυσμών από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές, το μεγαλύτερο ποσοστό τους ενίσχυσε την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, και ένα μικρότερο ποσοστό άλλες επαρχιακές πόλεις.

Στη δεκαετία του 1970 ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού των μεγάλων πόλεων ήταν μεγαλύτερος συγκριτικά με τον εθνικό μέσο όρο. Οι ρυθμοί αύξησης της αστικοποίησης και μείωσης του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών περιορίστηκαν μετά τη δεκαετία του 1980, ενώ ταυτόχρονα μειώθηκαν

σε εθνικό επίπεδο οι ρυθμοί φυσικής και συνολικής αύξησης του πληθυσμού και αυξήθηκε ο δείκτης γήρανσης του. Την περίοδο αυτή εντάθηκε η προαστιοποίηση, με συνέπεια την πληθυσμιακή αποδυνάμωση των κεντρικών αστικών περιοχών, κυρίως της Αθήνας. Οι μεταβολές αυτές συνδέθηκαν με τον περιορισμό της διοικητικής κυριαρχίας της πρωτεύουσας σε βάρος των περιφερειακών και νομαρχιακών αστικών κέντρων, η οποία σε μεγάλο βαθμό οφειλόταν στην πολιτική διοικητικής αποκέντρωσης που ασκήθηκε.

Μετά το 1980 ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού των δύο μεγάλων μητροπολιτικών κέντρων της χώρας, της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, εμφανίζει κάμψη. Αυτό οφείλεται, σύμφωνα με τον συγγραφέα, τόσο στην ασκούμενη περιφερειακή πολιτική και την ενίσχυση παραγωγικών δραστηριοτήτων της επαρχίας, όσο και στην υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος των δύο μεγάλων πόλεων και την «απροθυμία» πλέον των κατοίκων της περιφέρειας να μετακινηθούν προς αυτές. Χαρακτηριστικό δείγμα της απροθυμίας αυτής αποτελούν οι «μαζικές έξοδοι» των κατοίκων των δύο μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας κατά τις ημέρες των εορτών και τα Σαββατοκύριακα προς τους μικρότερους οικισμούς και την ύπαιθρο, γεγονός που αποδεικνύει την «τάση φυγής» τους από τον τόπο μόνιμης κατοικίας τους.

Μετά το 1980 ένα βασικό χαρακτηριστικό της οικονομίας των μεγάλων πόλεων ήταν ο σημαντικός περιορισμός της απασχόλησης στον βιομηχανικό τομέα, κυρίως στις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, και η ενίσχυση της στον τομέα των υπηρεσιών. Οι μειώσεις αυτές αφορούσαν τόσο τα παραδοσιακά βιομηχανικά κέντρα, όσο και μεγάλα τμήματα των δύο μητροπολιτικών περιοχών, αλλά και τις μικρότερες πόλεις της επαρχίας, όπου είχαν εγκατασταθεί μεγάλες βιομηχανικές μονάδες στο διάστημα 1965-1980, με την αξιοποίηση των κινήτρων για την επαρχιακή βιομηχανία.

Ποιος είναι

Ο Δρ. Σεραφείμ Πολύζος είναι πολιτικός μηχανικός, οικονομολόγος, αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Έχει εργαστεί ως μηχανικός στο ΥΠΕΧΩΔΕ, έχει συγγράψει μεγάλο αριθμό άρθρων, τα οποία έχουν δημοσιευτεί σε Επιστημονικά Περιοδικά, Πρακτικά Συνεδρίων και ως Κεφάλαια βιβλίων, ενώ έχει συμμετάσχει ως μέλος της κύριας ερευνητικής ομάδας σε πολλά ερευνητικά προγράμματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την περιφερειακή και αστική ανάπτυξη, τη διαχείριση και προγραμματισμό των έργων, την αξιολόγηση των έργων και των επενδύσεων. Έχει συγγράψει επτά βιβλία εκ των οποίων κυκλοφορούν στις εκδόσεις Κριτική τα Αστική Ανάπτυξη, Περιφερειακή Ανάπτυξη και Διοίκηση & Διαχείριση Έργων. Είναι διευθυντής του Εργαστηρίου Αξιολόγησης Πολιτικών και Προγραμμάτων Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.